

Instytut Filologii Angielskiej

Uniwersytet Jagielloński

Recenzja rozprawy doktorskiej Joanny Szczepańskiej-Włoch pt. „The Contemporary Political TV Interview in Great Britain and Poland – a Contrastive Analysis of the Genre with Respect to the Theory of Discourse Games”.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska p. mgr Szczepańskiej-Włoch poświęcona jest gatunkowi wywiadu politycznego w polskim i brytyjskim kontekście językowym, a jej celem jest „holistyczne podejście do koncepcji strategii w gatunku wywiadu politycznego” (por. str. 14, tłum. recenzenta). Praca jest niezwykle obszerna (liczy ponad 600 stron). Składają się na nią dwie duże części: teoretyczna (Part I) i praktyczna (Part II). Część pierwsza, nazwana „Theoretical Considerations”, jest z założenia teoretycznym wprowadzeniem do analizy pragmatycznej wywiadów politycznych przeprowadzonej w Części 2. Część 1 składa się z trzech rozdziałów, Część 2 z czterech rozdziałów. Pracę kończy podsumowanie pracy (wyniki i wnioski – rozdz. 7); praca zawiera bardzo bogatą bibliografię, streszczenia po angielsku i polsku oraz wykaz załączników (dołączonych na CD). Konstrukcja pracy jest poprawna i klarowna. Język pracy nie budzi żadnych zastrzeżeń. Pod względem technicznym praca jest bardzo dobrze przygotowana i spełnia wymagania formalne stawiane pracom doktorskim.

W części I Autorka koncentruje się na trzech zasadniczych kwestiach, stanowiących najważniejsze z punktu widzenia założeń pracy perspektywy teoretyczne i analityczne, czyli na teorii dyskursu („Discourse analysis – political discourse – political interview”), teorii gier („Games in Language – definitions, types, rules”) oraz „założeniach strategicznych” („The strategic foundations of language-games”). Ważnym elementem tego rozdziału jest część poświęcona dyskursowi politycznemu. Mgr Szczepańska-Włoch postrzega dyskurs polityczny z perspektywy mikro- i makropoziomu analitycznego, odnoszących się z jednej strony do elementów językowych i strategii pragmatycznych, z drugiej do elementów tworzących

specyficzne genry wykorzystywane w szeroko rozumianej debacie politycznej. Doktorantka stosuje do opisu dyskursu politycznego zarówno teorię Grice'a, jak i koncepcję twarzy Brown i Levinsona, intertekstualności i interdyskursywności oraz ważne elementy kontekstualne. W podrozdziale 1.5 omówiono szczegółowo kluczowe dla tej pracy pojęcie „wywiad polityczny”, postrzegając opisywane zjawisko w kontekście samego gatunku wywiadu (1.5.1) oraz w kontekście innych gatunków dziennikarskich (1.5.2 i nast.).

Rozdział 2 pierwszej części to rozdział o grach. Mgr Szczepańska-Włoch bardzo dokładnie, tematycznie i diachronicznie, przedstawia różne podejścia do gier, mając cały czas na uwadze osadzenie polityki (w domyśle zapewne wywiadów, które analizuje) w obrębie podtypów gier (np. kategorii *battlesome* vs. *ludic*, str. 91). Doktorantka odnosi się w opisie do wielu kwestii związanych z grami, pisze o językowych, pragmatycznych i społecznych funkcjach gier, pozwalając czytelnikowi zapoznać się z wieloma teoriami na ww. temat. W pracy nie zabrakło więc omówienia podglądów takich lingwistów i filozofów, jak Wittgenstein, Huizinga, Berne, Derrida, Hintikka i wielu innych. Do wszystkich ważnych kwestii Autorka odnosi się szczegółowo w rozdziale 2.2. Ostatecznie, po analizie różnych podejść do gier, mgr Szczepańska-Włoch opowiada się za podejściem zaproponowanym przez Elżbietę Chrzanowską-Kluczewską i koncepcją tej samej badaczki nazwaną *Middle Path*, i omawia jej założenia na stronach 132-134. Celem opisu typologii gier w rozdziale 2.3 (ale zapewne także zasad obowiązujących graczy z rozdziału 2.3.2) jest – jak pisze Doktorantka – przedstawianie historycznej perspektywy na klasyfikację gier, która ma ułatwić analizę wyróżnionych w części II strategii stosowanych w wywiadach politycznych (str. 135).

Drugi tom (zawierający analizy praktyczne) jest częścią bardziej obszerną (liczy bowiem blisko 300 stron). Rozpoczynają go (w rozdziale 4) informacje wprowadzające do rozdziału 5 i 6: opis celów badania, pytania badawcze, opis materiału językowego oraz uwagi metodologiczne. Analiza bogatego materiału podzielona jest na część polską i angielską. Materiał do analizy Doktorantka czerpie z programów publicystycznych TVP (program „Tomasz Lis na żywo”) oraz programu BBC1 („The Andrew Marr Show”), liczba wywiadów w porównywalnych korpusach Doktorantki wynosi 185 (dla języka polskiego) i 163 (dla języka angielskiego). Mgr Szczepańska-Włoch przeprowadza analizę wywiadów ze znanymi na polskiej i brytyjskiej scenie politykami w celu ukazania stosowanych w wywiadach strategii dyskursywno-

pragmatycznych i językowych. Materiał pochodzi z roku 2014 i 2015, co stanowi materiał już nieco oddalony w czasie (np. program Tomasza Lisa nie jest już nadawany w publicznej telewizji TVP), ale zauważyć należy, że dokładna analiza tak bogatego i ciekawego materiału musiała zabrać dużo czasu. Analiza przeprowadzona jest konsekwentnie w obu częściach językowych, szkieletem i punktem odniesienia prezentacji są główne strategie (master strategies of cooperation, co-opetition, conflict/competition, persuasion, manipulation). Taka koncepcja struktury pozwala zorientować się dobrze w zawiłościach językowych realizacji omawianych strategii w poszczególnych korpusach, ale równocześnie zauważyć oczywiste różnice na poziomie namacalnych wykładników strategii nadawcy. Każda strategia omówiona jest z wyróżnieniem najdrobniejszych nawet zabiegów stosowanych przez uczestników wywiadów politycznych zorientowanych na osiągnięcia konkretnych celów. Doktorantka postrzega wywiady polityczne jako rodzaj makrogrzy, która nie ma monolitycznej struktury, lecz budowę wielowarstwową i wieloelementową. Wydaje się, że nie sposób spojrzeć na zgromadzony przez Habilitantkę materiał w sposób bardziej wyczerpujący, biorąc pod uwagę założenia metodologiczne przyjęte w pracy.

Trudno w tak krótkiej recenzji omówić każdy aspekt analizy, która – podkreślam – jest przeprowadzona niezwykle skrupulatnie, obiektywnie i przekonująco; stąd moja decyzja, by skupić się w opinii na najciekawszych dla piszącego te słowa elementach, aczkolwiek równie ważnych jak pozostałe kwestie. Dla mnie motywem szczególnie interesującym poruszonym praktycznie w obrębie wszystkich omawianych strategiach jest użycie języka figuratywnego w kontekście założeń retorycznych uczestników sytuacji i wydarzenia pragmatycznego. Doktorantka nie pomija tego aspektu i zauważa występowanie elementów retoryczno-figuratywnych w obrębie poszczególnych strategii stosowanych przez angielskich i polskich uczestników wywiadów. Doktorantka dostrzega obecność w wywiadach takich tropów, jak ironia (zob. analizę słów Andrew Marra i Nigela Farage’a 2 5.2.9 w ramach strategii), metafora, wręcz oczekiwana w obrębie strategii konfliktu (str. 251-252) i hiperbola (por. wypowiedź Eda Milibanda, str. 309). Po angielskiej stronie analizy – jak wynika z analiz Doktorantki – strategią najczęściej korzystającą ze środków figuratywno-retorycznych jest strategia perswazji (*master strategy of persuasion*, 5.4). Ze znanych tropów Doktorantka zauważa w materiale przykłady stosowania takich figur myśli, jak metonimii, synekdochy i oczywiście metafory. Mgr Szczepańska-Włoch dostrzega wielofunkcyjność tego ostatniego master tropu i wskazuje na główne cele osiągnięte przez polityków z jego pomocą. W części angielskiej Doktorantka wyróżnia również inny środek retoryczny (bardziej niż figuratywny), tj. epanaforę (o jej użyciu

przez polityków Doktorantka pisze na str. 297). W pracy zwrócono uwagę na wagę stylów, a Doktorantka wyróżnia ich klasy podług tradycji retorycznej, na wydzwięk wypowiedzi politycznej (str. 291-282).

Co ciekawe, z analizy polskiej części wynika, że polscy uczestnicy omawianych wywiadów zdecydowanie rzadziej odwołują się do języka figuratywnego, za wyjątkiem ironii wspomnianej w pracy na str. 331. Ten brak symetryczności między dwoma korpusami nie dziwi i ma tego świadomość sama Doktorantka, która pisze wielokrotnie o tym, że główne strategie realizowane są odmiennymi środkami w badanych środowiskach.

Pracę kończy rozdział 7 (*Conclusions*), w którym Doktorantka podsumowuje badania i porównuje wnioski z analizy korpusu polskiego i angielskiego. Wszystkie wnioski pozostają w zgodzie z cząstkowymi analizami w rozdziałach 5 i 6.

Zarówno Part I, jak i Part II pracy są przykładami bardzo dokładnego, precyzyjnego, wyczerpującego opisu omawianych w pracy zagadnień. Te cechy pracy widoczne są w każdym akapicie pracy mgr Szczepańskiej-Włoch. Doktorantka za każdym razem pragnie odnieść się wyczerpująco do poruszanych tematów, analizując omawiane zagadnienie z pomocą właściwie dobranej literatury przedmiotu, ale również wykorzystując w pełni swoje umiejętności analityczne. Doktorantka odpowiada na postawione w pracy pytania badawcze, realizuje cele, podpierając się przy tym odpowiednio dobranym materiałem językowym i stosując właściwie dobraną metodologię.

W podsumowaniu, chciałbym wyraźnie podkreślić, że rozprawa p. Joanny Szczepańskiej-Włoch stanowi istotny wkład w badania szeroko rozumianego „dyskursu politycznego”, postrzeganego w ramach przyjętej w pracy koncepcji gier. Spełnia ona z nadwyżką wszystkie merytoryczne i formalne wymagania stawiane pracom doktorskim. Uważam, że praca ta upoważnia mnie do wnioskowania o DOPUSZCZENIE p. Joanny Szczepańskiej-Włoch do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz o WYRÓŻNIENIE Jej pracy.

Dr hab. Grzegorz Szpila

